

Lloyd Sobel: „Kõik laval toimuv peaks erutama nägemismeelt.”

24. novembril nägi „Estonia” teatris esmakordselt rambivalgust MAI MURDMAA lavastatud balletiõhtu „Credo”. Tantsuetendus koosneb kahest osast — „Kaotatud paradisi” (KRZYSZTOF PENDE-RECKI muusikale) ja „Maarja Magdaleena” (JOHANN SEBASTIAN BACH heliloomele). Balletinautijatele 1991. aastast tuttava, „Kuritööle ja karistusele” imelise valgusmaailma loonud valguskunstniku LLOYD SOBELI käsi oli mängus ka selle uuslavastuse juures.

Valguskunstnik Lloyd Sobel, kuidas nimetaksid oma otust tulla „Estoniasse” Mai Murdmaa „Credole” valguskujundust looma — oli see väljakutse või determineeritud kavat-

sus salaliidus lavastajaga?

„Mai Murdmaa teatas mulle, et tal on käsil uue balleti lavastamine, ning küsis, kas ma sooviksin selles protsessis osaleda. Mul oli momendil käsil teine töö, kuid katkestasin selle, sest ma imetlen Mai loomingut väga. Kui saabub võimalus tema etenduse tarvis valguseade teha, olen selleks alati valmis.”

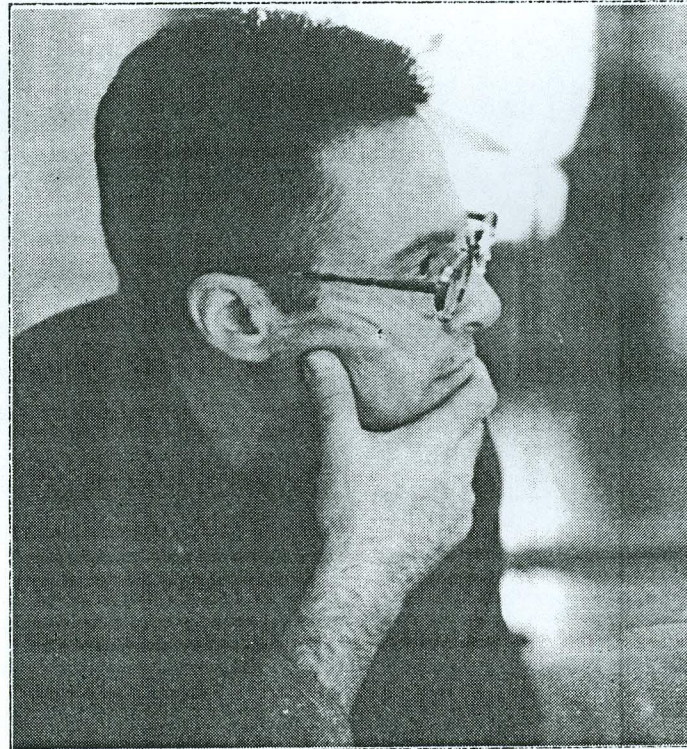
Millal puutusid tema loominguga esmakordselt kokku ja tajusid omalaadset vaimset lähedust tema ideedega?

„Esmakordselt kohtusime ja avastasime erilise hingesuguluse Ameerikas, kui ta lavastas Colorado Balleti jaoks „Karjet ja vaikust” ning mina, töötades samal ajal selle truppi juures, hoolitsesin valgusplaanide eest.”

Miks oled teinud oma valgusstsenaariumid peamiselt ballettidele? Kas piiramatu mänguvõimaluste pärast visuaalses plaanis?

„Ballett on žanr, mis vajab ja toetab oma eripäraga efektseid kujundusi, visuaalseid ideid, kuivõrd kõik laval toimuv peaks erutama nägemismeelt. Lavakujundus on ballettide puhul tavaliselt minimaalne ja individuaalset looja-suhet soodustav-arendav. Ooperid nõuavad tavaliselt lavakujunduses ülimalt realistlikku, autentset rekvisiiti ja interjööri, ning fantaasia mängumaa on piiratud. Kõik mul on valida, eelistan igal juhul tantsuteatrit ooperile. Valguskujundus balletile on väljakutse, kõikide oskuste ja valgusideede koondamisvõimalus.”

Kuidas liigud algusest lõpp-punkti — mõttepildist valguskujunduseni, mis hingetab ja raamib kogu tantsulavastuse?

Lloyd Sobel

grammis. Minu praegune elukutse ühendab endas kõik komponendid, mis mulle on alati meeldinud — saan olla loomisprotsessi südames, suhelda kunstinimestega, reisida. Olen teinud valgusrežiisid seitse aastat ning tehtud töö on pakunud mulle täit rahuldust.”

Oled oma elu jooksul näinud erinevate kooregraafide tantsuloomet. Milliseid sisulisi vormilisi erinevusi näed Mai Murdmaa ballettides, kui võtaksid võrdlustasandiks senikogetu?

„Mulle meeldib igasugune tants — akadeemiline ja moderne. Naudin siiralt professionaalselt teostatud „Giselle’i” või „Luikede järve”, kuid tajun erilist lähedust Mai Murdmaa suunaga — tema kehakeelsed nägemused hakkavad minuga kõnelema, leian igas elemendis oma tähenduse. Valguse kujundamine kaunile klassikalisele balletile on meeldiv, kuid seade Mai tantsuetenduste tarvis on looming, kunst selle mõiste absoluutses tähenduses.”

„Kõigepealt vaatamata lavastusproovide ja püüan tungida tantsu olemusse, siis otsin vaivusilmas tekki vad kujutlus- ja muusikast üles. Järgmine etapp on teatri või tulevase tegevusruumiga tutvumine — uurin, missugune on hoone stiil ja valguspark.

Esimese kokkuvõttena sisestan arvutusse üldplaani — kõige aluseks saava valgustuskaava. Vahepealne lüli on kohtumine koreograafiga — esitan talle oma nägemuse ja panen selle klappima tema ettekujutusega. Seejärel kavandan kogu etenduse valgustuse — märgin projektorite kohad, määratlen värvid. Kogu eespool kirjeldatu on ettevalmistus lavatöelusega kohtumiseks...

Nüüd lähen teatrisse vahendama oma ideid inimestele, kelle kätes on lavastuse valmistamise praktiline võim. Nad muudavad minu kujunduse tegevlikkuseks — paigutavad valgusallikad kohtadele, ühendavad ja lahutavad juhtmed. Järgneb minu etteaste — panen süsteemi valguskombinatsioonid, projektoriheiastuste vaheldumisküürused, suhtestan kogu valgusloome tantsijate liikumisskeemidega ning kinnistan kogu joonise. Esietendus pamine tööle punkti.”

Kuidas tulid toime „Estonia” teatri valguspargi ja tehnilise sisseseadega?

„Kui võrrelda hetkeolukorda 1991. aasta seisuga, mil tegin valguskujundust balletile „Kuritöö ja karistus”, on tehnilised võimalused tunduvalt paranenud.

Andsin nõu, milliseid vahendeid peaks teater juurde muretsema, et oleks võimalus valgusega veelgi suurejoonelisemalt mängida. Iga paik, kus olen oma elu jooksul töötama pidanud, on veidi erinev ruumilao- tuse ja tehniliste näitajate poolest, kuid eksperimenteerimine uute lahenduste leidmiseks ongi huvitav. Tuleb kinni püüda vaimuilmas hõljuv mõtteku- jund ja see nähtavaks võluda.”

Kuidas kooskõlastad oma taotlused-nägemused kaasloojast kunstnikuga-lavakujundajaga?

„Ameerikas on mul selles mõttes kergem, et palun tulla- val teatrikunstnikult saada töö algstaadiumis lavapildi maketi ja sobitan sellesse skeemi valgustusiideid. „Credo” kunstnik (Andris Freibergs) kavatsusi

ma eelnevalt ei aimanud ja lavakujundusjooniseid nägin alles Eestis. Ideaaliks oleks koostöö, mille vahepausideks on koosolekud, kus asjaosalised oma mõtteid avaldada saavad.”

Oled öelnud, et sinu maailmatunnetus haakub sedavõrd Mai Murdmaa omaga, et tajute teineteise taht- misi intuiitiivselt?

„Viisis, kuidas ta elu näeb ja selle tantsuks kujundab, valit- seb meil kindel mõistmissama- sus-koherentsus. Mulle meel- dib lähtuda kontrastipõhimõte- test, mida vormib dramatism, ja Mai looming lubab mul seda põhialust naudinguga kasuta- da. Tema loomingu märksõna- deks on tugev psühholoogiseerit- us ja dramaatiline elamiskoge- mus, sellel pinnal saan kasuta- da valgustuslikke ehmatus- efekte ja erilahendusi. Mai ke- hakeelne looming annab minu fantaasiale piiramatut tegutse- misvabadust.”

Missugused üllatused Sind „Estonias” tööta- des tabasid ja milline oli nende mõju — häi- riv või inspireeriv?

„Mul polnud aimugi, et lava- kujunduses on nii suur osatäht- sus sellisel elemendil nagu vesi. „Maarja Magdaleena” la- vapildis on vesi sümbolkujun- dina lae all läbipaistvas kileta-

sapinnas ja lavatiibadesse on asetatud kaks veesilma, millelt peegeldub valgussillerdusi. Minu ülesanne oli selle elemendi ilu mõjule päästmine ning leidsin lahenduse — pea kohal rippuvast veemullist sai kaunis juveel ning lava ees asu- vastest tiikidest pidid veepõhja seatud killud valguskiiri murd- ma.”

Millest sai alguse huvi valguskunsti vas- tu?

„Ma pole selles valdkonnas eriharidust saanud. Alustasin psühholoogiaõpingutega, siis muutsin järsku meelt ja tööta- sin 10 aastat õpetajana. Tegin igal aastal lastega ühe lavaka- va, kuid keegi ei soovinud ku- nagi valgusrežiiga tegeleda. Mul ei jäänud muud üle, kui see ülesanne enda kanda võtta — nii see säde süttis. Lõpuks jõudsin niikaugele, et kogu val- gustamisprotseduur hakkas mulle tõelist naudingut pakku- ma.

Kord nägi etendust üks lap- sevanem, kes töötas ise show- alal ja kutsus mind nende pro- grammide jaoks valgusseadet tegema. Selline katsetamine saigi aluseks minu praegusele tööle. Imestasin isegi, kui avas- tasin, et mul on selleks annet. Kui saaksin ajas tagasi minna, õpiksin seda ala põhjalikult mõnes ülikoolis, sest praegu on valguskujundus iga tuntud kõrgkooli draamakunstipro-

duste tarvis on looming, kunst selle mõiste absoluutses tähenduses. See on vaimne kogemu- s, mis tungib hinge süvakihtidesse. Tema tantsuteater peaks mõjuma igale vaatajale omamoodi — kellele kujundite ja sümbolite küllus, kellele alusmõte, kellele kehaakrobaa- tika... Tasandite ja semantiliste laengute paljusust tagab Murdmaa teostele laia mõist- mishaarutuse.”

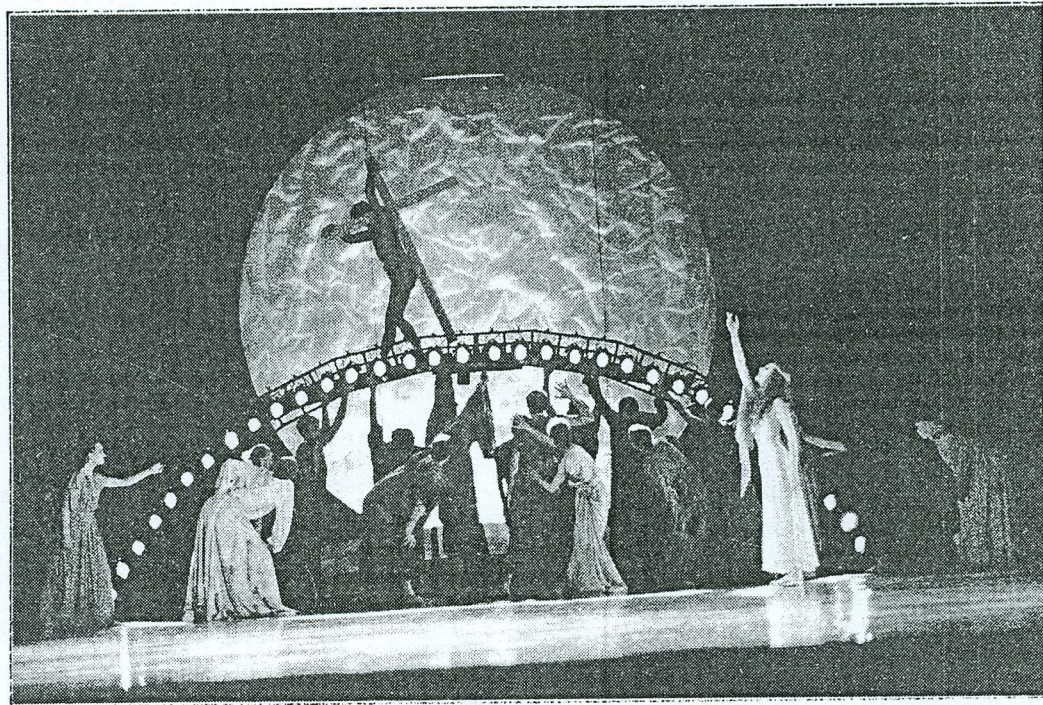
Sinu tulevikuplaanid?

„Sel alal töötades ei tea kunagi, mida võib tuua järgmine päev. Võiksin öelda, et täna valmis etendus, kuid tulevi- kuplaanid on tumedad. Sõidan tagasi Atlantasse, kus lõpetan valguskujunduse „Pähklipure- jale”, mis Eestisse tulles poole- li jäi, siis jätkan suusakuuror- dis, kus valmistan ette suure- joonelist show’d. Sel aastal on olnud väga palju tööd ja olen tulemustega ülimalt rahul. Olen harjunud elama aasta kor- raga ning jään ootama, mis järgmine kaasa toob.”

Märksõnad Eesti, „Es- tonia”, Mai Murdmaa?

„Kindlaid kokkuleppeid teatriga pole, kuid tean, et kui see oleks majanduslikult või- malik, kutsuks Mai Murdmaa mind järgmisel aastal taas oma uut lavastust valgustama. Tu- leksin Eestisse kindlasti taga- si.”

KRISTINA GARANCIS

Kolgata tee — siseen lavastusest

Fotod: H. Rospu